Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXXI № 3 (3570) Варшава, 18 січня 2026 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254

Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

Державні дотації для меншин. с. 2

Урочисте засідання Спільної комісії уряду та нацменшин. с. 3

Різдвяне дійство в кафедральній парафії Ольштина. с. 10

ISSN 027-8254
03
9 770027 825269

eprasa.pl e33037b244

ТЕМА НОМЕРА

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Державні дотації для меншин

Порівнюючи бюджети нацменшин за останні 3-4 роки, треба зауважити, що вони були більш-менш подібними. А як буде у 2026-му?

Ще на початку грудня минулого року радник маршалка Сейму в справах національних та етнічних меншин Ришард Ґалля на своїй фейсбук-сторінці розмістив відео із засідання Сейму Польщі з дописом: «Ми це зробили!!! На 3 мільйони більше для національних та етнічних меншин у 2026 році. Завтра на засіданні Сейму голосуватимуть за весь законопроєкт».

Пропонуємо розглянути фактичний стан бюджету в попередньому та поточному році на прикладі Об'єднання українців у Польщі, яке є видавцем нашого тижневика.

ОУП, що є найбільшою організацією української меншини в Польщі, подало заявки на ґранти у 2026 році на суму 1 мільйон 737 тисяч злотих. Отримало – на 160 тисяч злотих менше.

Отже, Об'єднання на реалізацію цьогорічних проєктів матиме 1 мільйон 577 тисяч злотих. Це приблизно на 120 тисяч злотих більше порівняно з минулим роком.

Зараз організація матиме трохи більше коштів на свою поточну діяльність, ніж торік. Всього 506 тисяч злотих. Це кошти на адміністративну роботу, бухгалтерію, кадри, витрати на утримання будинків або офісів, які належать ОУП, оплати за комунальні послуги тощо.

Друга за величиною дотація для Об'єднання пов'язана з виданням тижневика «Наше слово» та річника «Альманах» – 512 тисяч злотих. Це приблизно на 7 тисяч злотих більше ніж рік тому.

Дотація на діяльність осередків української культури в цьому році становить 225 тисяч злотих, тобто на 50 тисяч злотих більше ніж торік.

– Це кошти, зокрема, на організацію «Свята врожаю» в Пєнєнжні, події «Барви культури» в Банях-Мазурських, «Ночі Купала» у Круклянках, «Зустрічі культур» в Кошаліні та Ювілейні дні церковної музики в Ґіжицьку та навколишніх місцевостях, – перераховує Ігор Горків, заступник голови ОУП.

Діяч нагадує, що минулого року Об'єднання не мало змоги підтримати деякі заходи.

– Рік тому через реорганізацію роботи в ОУП, з огляду на те, що бухгалтерська та частина адміністративної роботи були перенесені до Перемишля, нам довелося виділити більше ресурсів на адміністративні завдання коштом деяких заходів. Сьогодні повертаємося до фінансування цих подій та свят, – зазначає Ігор Горків.

На дитячі фестивалі та конкурси ґрантодавець, Міністерство внутрішніх справ і адміністрації, виділив цього року 70 тисяч злотих (на 5 тисяч більше ніж у 2025 році.) Натомість проєкт «Зустріч на прикордонні», який охоплює, зокрема, концерти у Перемишлі та Мокрому, матиме фінансування 56 тисяч злотих – це на 2 тисячі злотих більше порівняно з минулим роком.

Цього року ОУП отримало теж матеріальну підтримку на український молодіжний захід «JarmaRockFEST» на таку саму суму, як торік, – 25 тисяч злотих. Варто нагадати, що це буде ювілейний 50-й захід.

Проте Об'єднання українців у Польщі матиме менше на 10 тисяч злотих для підтримки мистецьких колективів, ніж минулого року. Цьогоріч організація отримає на цю ціль 125 тисяч злотих.

У 2026-му в Об'єднання з'явився новий проєкт, який фінансуватиме ґрантодавець – «Українські траєкторії. 70 років організованого життя української національної меншини в Польщі». У його рамах будуть організовані заходи з відзначення цього ювілею, на які ОУП матиме 58 тисяч злотих.

– Дивлячись на цифри, ми маємо загалом на 120 тисяч злотих більше ніж рік тому. На це вплинув, серед іншого, проєкт «Українські траєкторії». Важливо, що якщо кошти не будуть вичерпані, можна подати ще заявку восени. Так було минулого року. Тоді є шанс значно збільшити фінансування проєкту до початкової суми, на яку подавала організація. Це, думаю, цікава розв'язка, – оцінює ситуацію заступник голови Об'єднання українців у Польщі.

***

Перелік дотацій, виділених у 2026 році МВСіА на виконання завдань для захисту, збереження й розвитку культурної ідентичності національних та етнічних меншин, зокрема всіх українських організацій, можна знайти на сайті www.gov.pl (Mniejszości Narodowe i Etniczne). ●

eprasa.pl e33037b244

Павло ЛОЗА
Фото з фейсбук-сторінки Григорія Купріяновича

Урочисте засідання Спільної комісії уряду та нацменшин

Останнє у 2025 році засідання Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин було присвячене 20-літтю її діяльності. У ході зустрічі меншинним представникам вручено медалі «За заслуги в культурі Gloria Artis» (Zasłużony Kulturze Gloria Artis).

Під час урочистої зустрічі, що проходила у грудні, виступив співголова Спільної комісії з боку уряду та державний секретар Міністерства внутрішніх справ й адміністрації Томаш Шиманський. Голос взяв теж співголова СКУтНіЕМ з боку меншин доктор Григорій Купріянович, який, зокрема, звернув увагу, що комісія 20 років тому стала абсолютно новою формою взаємодії між меншинами та державними органами влади.

«Ідея Спільної комісії полягає в діалозі та спільному пошуку шляхів забезпечення того, щоб меншини могли підтримувати та розвивати свою власну ідентичність, культуру та мову», – говорив Григорій Купріянович, який є одним з двох представників української меншини в комісії.

Співголова підкреслив, що формальне становище цього органу в державній структурі є високим, оскільки ідеться про «одну з двох спільних комісій» (друга – Спільна комісія уряду та місцевого самоврядування – прим. ред.). Він також зазначив, що важливим виміром існування СКУтНіЕМ стало виконання меншинною стороною ролі представника національних та етнічних меншин у Польщі.

«За 20 років існування Спільної комісії її члени, що представляють меншини, де-факто стали формальними представниками національних та етнічних меншин. Це орган, який ухвалював спільні позиції, здійснював спільні дії та висловлював погляди меншин з меншинних питань, звичайно, враховуючи особливості та різноманітність позицій і поглядів», – наголосив доктор Григорій Купріянович.

Співголова Спільної комісії нагадав, що за останні два десятиліття у її склад входило понад сто членів від уряду та меншин. Серед членів комісії досі є п'ять представників від меншин, що були призначені у вересні 2005 року.

Доктор Григорій Купріянович назвав теж прізвища всіх дотеперішніх співголів СКУтНіЕМ, зокрема представника української меншини, покійного Мирона Кертичака.

Наприкінці своєї промови співголова подякував усім, побажавши результативних «спільних зусиль для реалізації прав громадян Польщі, які належать до національних та етнічних меншин і громад, що використовують регіональну мову».

«Зрештою, йдеться про цінності, такі ж очевидні та важливі для кожної людини, як власна ідентичність, мова та культурна спадщина предків», – підсумував доктор Григорій Купріянович.

Під час зустрічі кільком членам Спільної комісії та іншим представникам різних меншин було вручено медалі «За заслуги в культурі Gloria Artis», яку присуджує міністр культури та національної спадщини. Серед відзначених осіб був доктор Григорій Купріянович, якого нагороджено бронзовою медаллю. Варто зазначити, що востаннє нагородою «За заслуги перед культурою Gloria Artis» представників національних та етнічних меншин відзначали у 2016 році.

Також членам СКУтНіЕМ, які представляють меншини, та іншим меншинним діячам, присутнім на церемонії, були вручені подяки за підписом Томаша Шиманського.

У межах програми відбулись дебати «20 років Спільної комісії уряду та національних й етнічних меншин – надії, практика та перспективи». У цій розмові взяли участь дослідники, що працюють з меншинними питаннями, зокрема професор Ґжеґож Януш, професор Кшиштоф Скотніцький, доктор габ. Томаш Броварек та професор Славомір Лодзінський, який модерував розмову. ●

eprasa.pl e33037b244

Лемківське колядування у Ґорлицях

Об'єднання лемків запрошує 24 січня до Ґорлиць на подію «Іде зьвізда чудна… – Лемківське колядування 2026».

«Запрошуємо всіх любителів різдвяних колядок, пісень та культури, пов'язаної зі святкуванням Різдва, – як тих, хто хоче повернутися до знайомих мелодій, так і тих, хто хоче відкрити для себе багатство лемківської музичної традиції», – наголошують організатори.

У вечорі колядок візьмуть участь ансамбль «Ручай» з Ґорлиць та хор «Благовіст» з Криниці-Здруй. Виступлять теж малі колядники – наймолодша група дітей з ансамблю «Лемківский перстеник».

Колядування відбудуться у Центрі культури ім. Б.-І. Антонича у Ґорлицях (pl. Dworzysko 5). Початок – 16:00.

«Кутя та огляд вертепів» у Народному домі

Спільна кутя протягом багатьох років єднає мешканців Перемишля та інших місцевостей. Перегляд вертепів, що супроводжує її, дозволяє розважитися та нагадує про давні традиції.

Цього року до участі у події «Кутя та огляд вертепів», яка традиційно пройде в Народному домі (вул. Костюшка 5), діячі перемиського ОУП запрошують 18 січня (на 16.00). Більше інформації – на фейсбук-сторінці НД.

Спільне колядування з «Крайкою» і «Родоводом»

Краківський гурток Об'єднання українців у Польщі запрошує на символічне завершення коляди – концерт традиційних колядок польсько-українського прикордоння.

Відбудеться він 17 січня (17:00) у будинку Радіо Краків. У рамах концерту прозвучать твори з околиць Перемишля, Ярослава, Львова й Самбора. Ці пісні формувалися протягом століть під впливом двох сусідніх культур та трьох віросповідань.

Колядки представлять досвідчені виконавці традиційної музики: львівське тріо «Родовід», репертуар якого складається з пісень Надсяння, Опілля, Підгір'я та Бойківщини, та перемиська «Крайка», що відтворює співочі традиції регіону Надсяння на основі власних експедиційних, а також архівних записів, праць етнографів XIX і XX століть.

Ще одним виконавцем буде Павел Іван – колядник, співак, танцюрист і цимбаліст, який, зокрема, організовує фестиваль «Пісня нашого коріння». У 2020 році музикант розпочав цикл «Чудова екскурсія різдвяними колядками Підкарпаття», записавши на сьогодні понад 150 епізодів з колядками з Динівського підгір'я, Перемиського підгір'я та Самбірщини.

Захід відбудеться у співпраці з гуртком ОУП у Кракові в будинку Радіо Краків на алеї Словацького 22.

Зустріч для дітей і батьків у ґданському пункті навчання української мови

У Ґданську 9 січня відбулася різдвяна зустріч для дітей і батьків. Вона пройшла у школі № 45 в районі Вжещ, де діє міжшкільний пункт навчання української мови й релігії.

Як повідомлено на фейсбук-сторінці ґданської домівки, подія розпочалася спільною молитвою, яку очолив владика Аркадій Трохановський, єпарх Ольштинсько-Ґданський.

«Після молитви Владика щиро привітав усіх присутніх, зокрема пані Моніку Хабйор, заступницю мера Ґданська, п. Катерину Протасевич, директорку школи, та о. мітрата Йосифа Улицького, сестру Олену і вчительок української мови», – читаємо у дописі.

На зустрічі присутній був також голова ґданського гуртка ОУП Петро Ярмола.

Учні з різних класів виступали зі святковою програмою в супроводі музикантів, а гості сиділи за столами з різдвяними стравами. Було, звичайно, й спільне колядування.

Фото з фейсбук-сторінки (Домівка Гданськ)

Концерт різдвяних колядок в Ельблонзі та Ґурові-Ілавецькому

6 січня в греко-католицькій церкві в Ельблонзі відбувся концерт різдвяних колядок. На ньому виступив український гурт «The Ukrainian Folk» з Ґурова-Ілавецького та учні Державної музичної школи Ельблонґа.

«Концерт колядок у нашій церкві в Ельблонзі був не просто музичною подією. Він був зустріччю. З Богом, з іншими людьми, з радістю, яка так потрібна сьогодні. Церква була наповнена піснею, світлом і людьми. Польські та українські колядки лунали як одна молитва – проста, сильна і правдива. І саме таку атмосферу ми хотіли створити», – пише на своїй фейсбук-сторінці вікарій парафії отець д-р Ігор Губач, який дякує всім присутнім за спільне колядування.

Трьома днями раніше, 3 січня, роковий фолкгурт «The Ukrainian Folk» відвідав з колядками греко-католицьку святиню в Ґурові-Ілавецькому. У концерті також взяв участь колектив «Анкер» з Ґурова.

Фото з фейсбук-сторінки о. Ігоря Губача

eprasa.pl e33037b244

Українські книжки у переліку найкращих видань за версією «Tygodnik Powszechny»

«Tygodnik Powszechny» опублікував список книг, які він відзначив у 2025 році. Входять до нього тексти як польських, так і світових письменників. До переліку потрапила поезія, репортажі, есеїстика та біографії, які були опубліковані у Польщі протягом 2025 року й, на думку видання, особливо заслуговують на увагу.

У списку є дві книги українських авторів.

Перша – це збірка оповідань Сергія Жадана «Арабески», яка була перекладена на польську мову. У ній зібрано історії людей, що мають різне минуле, зруйноване сьогодення та невідоме майбутнє.

«Герої його нової книги живуть у тіні війни, але вони відчайдушно намагаються чіплятися за іншу реальність. Вона крихка і насичена страхом, але саме в ній автор знаходить місце для розповіді про те, як люди намагаються врятувати хоча б подобу нормальності», – пише про книжку видання.

У Польщі презентація книги Сергій Жадана відбулася у червні 2025 року.

Другий український автор, який потрапив до переліку, – Юрій Андрухович зі збіркою поезій «Листи в Україну». До неї увійшов майже весь творчий доробок поета, до того ж деякі вірші подано в оновлених версіях.

«Хоча ці тексти написані в часи миру, зараз, під час війни, вони звучать особливо сильно, трохи пророче, але також несуть надію своєю енергією та відчуттям внутрішньої сили – тож не дивуємося, що їх читають і в бомбосховищах», – читаємо про збірку на сайті тижневика.

Ознайомитись з повним переліком найкращих книг 2025 року за версією «Tygodnik Powszechny» можна на сайті видання (60 najlepszych książek roku 2025 według «Tygodnika Powszechnego»).

«Діалоги про відбудову» – серія розмов про Україну

На ютуб-каналі Народного дому в Перемишлі (Народний дім I Dom Ukraiński) в кінці року були опубліковані записи розмов з українськими експертками та експертами у своїх галузях. Разом з ними представники перемиського ОУП міркували над тим, як Україна відбудовуватиметься після надзвичайно важкого воєнного досвіду.

«І хоча це непрості розмови – сповнені болю, страху, втрат і невизначеності, ми хочемо разом дивитися в майбутнє й так само разом будувати його позитивні сценарії. Бо якщо ми цього не робитимемо, як сказав один із наших гостей, професор Ярослав Грицак, тоді росія може вважати, що перемогла. А на це в нас немає згоди», – зазначено у повідомленні на фейсбук-сторінці Народного дому.

Крім історика професора Ярослава Грицака *(на фото)*, у рамах проєкту «Діалоги про відбудову» записано розмови з директором Українського інституту національної пам'яті Олександром Алфьоровим про те, як змінюється пам'ять під час війни в Україні.

Також є розмова з письменницею Євгенією Кузнєцовою та журналісткою Марічкою Паплаускайте, як реагує література та українська мова на війну.

Черговими співрозмовниками стали український психолог та психотерапевт Володимир Станчишин, а також Катерина Малая та Ірина Мацевко з Харківської школи архітектури.

Ведучими розмов є Кася Комар-Мацинська та Ігор Горків.

Проєкт «Діалоги про відбудову» реалізовує Перемиський відділ Об'єднання українців у Польщі в Народному домі в Перемишлі в рамах програми «Grupy Zagranica ze środków Unii Europejskiej „Na rzecz sprawiedliwej i odpowiedzialnej Europy w świecie – EUPP5"».

Фото Павла Лози

Чергові фейки про Український дім у Варшаві та голову організації

Під кінець старого року Український дім у Варшаві на своїй фейсбук-сторінці повідомив, що від імені організації знов розсилають шахрайські повідомлення у мережах. Зараз – про «безплатні подарунки від ЄС».

«Повідомляємо, що Український дім не надсилає повідомлень про подарунки. Наразі відомо про випадки, коли особа на ім'я Мірослав Доманський надсилає подібні повідомлення, видаючи себе за представника Українського дому, хоча насправді жодного стосунку до нашої організації не має. Ми вперше стикаємося з цією особою», – наголошує Український дім.

Організація закликає не довіряти сумнівним повідомленням, не переходити за жодними посиланнями з підозрілих розсилок, блокувати відправників та повідомляти про подібні випадки через офіційні канали.

«Це чергова спроба атакувати Український дім, тому дякуємо за вашу пильність і підтримку!» – зазначає організація.

Це не перший випадок використання імені Українського дому у Варшаві з метою дезінформації. Раніше невідомі надіслали до Канцелярії Сейму лист від імені голови фонду «Український дім» Мирослави Керик.

«Сьогодні я дізналася, що начебто відправила до Сейму листа про Хануку та Україну, бо отримала на нього відповідь. Лист був надісланий з фальшивої електронної адреси!» – таку інформацію оприлюднила 23 грудня Мирослава Керик.

Про провокацію стало відомо після того, як фонд отримав відповідь від голови Канцелярії Сейму Марека Сівеця.

Раніше фонд також повідомляв про існування чергових фейкових сторінок, автори яких видають себе за очільницю Українського дому. Зокрема, 11 листопада у соціальних мережах тік ток та X з'явилося відео, де від імені Мирослави Керик поширювалися різкі та образливі висловлювання щодо поляків і українців у Польщі.

В організації закликають користувачів скаржитися на такі фейкові акаунти. Також Мирослава Керик підкреслила, що не має акаунту в тік току і не публікує там жодних відео.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl e33037b244

УКРАЇНА

Якуб ЛОГІНОВ

Україна приєдналася до європейської зони роумінгу

З 1 січня 2026 року Україна та Молдова долучаються до європейської зони «Роумінг як вдома» (Roaming like at home). Це означає, що, подорожуючи в Україну, вже не потрібно купувати українську SIM-картку, щоб уникнути високих цін дзвінків на польські номери чи користування мобільним інтернетом. На території України та Молдови відтепер можна користуватися карткою польського оператора за такими самими цінами і правилами, як у Польщі. Відповідно, такі ж самі правила стосуються власників українських номерів, які користуються ними у Польщі.

Правило «Роумінг як вдома» виникло на території Євросоюзу з 2017 року, після багатьох років важких переговорів. Скасування оплати за роумінг поміж країнами ЄС – це перш за все заслуга колишньої польської депутатки Європарламенту Ружи Тун, яка лобіювала це рішення з 2012 року. Це правило означає, що, перебуваючи в іншій країні ЄС, а також Норвегії, Ісландії і Ліхтенштейні (а відтепер також в Україні та Молдові), користувач мобільної мережі не може бути обтяжений оплатою за дзвінки, СМС-повідомлення та інтернет у роумінгу, в рамках «розумного використання». За кордоном користувача обов'язують ті ж самі правила та тарифи, як вдома. Тобто, якщо в рамках абонементу у користувача є 200 безкоштовних хвилин на місяць, він вдома використав вже 120 хвилин, а під час перебування за кордоном наступні 20 хвилин, після повернення в нього залишиться ще 60. Якщо за кордоном використає більше ліміту – за наступні хвилини платить за тарифом національного оператора, без додаткової оплати за роумінг. Те ж саме з СМС-повідомленнями та інтернетом. Причому у випадку інтернету є виняток – правила роумінг-зони передбачають, що оператори можуть встановити ліміти на безкоштовний інтернет за кордоном.

Але увага: роумінг – це не те ж саме, що міжнародні дзвінки. Якщо у вас польська картка і ви їдете у Словаччину чи відтепер – в Україну, можете звідти безкоштовно прийняти дзвінки та дзвонити «як вдома» на польські номери. Але якщо хтось є у Варшаві і дзвонить з тієї ж Варшави своєму другові у Братиславу або Київ (на словацький або український номер) – тоді це не роумінг, а міжнародний дзвінок, і тут вже оплата буває набагато вища (навіть один злотий за хвилину). Те ж саме, коли ви з польською SIM-карткою перебуваєте у Львові. Зі Львова зможете безкоштовно (тобто за тарифом польського оператора) подзвонити в Польщу або на польський номер ваших друзів, які разом із вами поїхали в Україну. Але коли ви з польським номером в Україні подзвоните на український номер, навіть людині, яка знаходиться поруч, заплатите як за міжнародний дзвінок. Щоб зекономити, варто або надалі мати дві SIM-картки (польську і українську), або замість дзвонити з польської сімки на український номер – подзвонити через інтернет-комунікатори, як Месенджер або WhatsApp. До 31 грудня 2025 року це було б недоцільно (дорогі гігабайти в роумінгу), тепер вже нормально.

Ще одне обмеження: зона безкоштовного роумінгу передбачена для коротких туристичних чи ділових поїздок, а не для тривалого користування. Тому для людей, які постійно використовують у даній країні іноземну SIM-картку, передбачені ліміти. Однак Україна через війну і вимушену міграцію отримала виняток, тому українці – біженці і мігранти, які постійно перебувають в ЄС, зможуть поки що довготривало користуватись своєю українською сімкою в Польщі чи Німеччині за тарифом, як в Україні. Тобто варто мати в телефоні дві сімки і дотримуватись правила: з польської картки дзвоню на польські номери, з української на українські – як у Польщі, так в Україні і інших країнах угоди.

Долучення України та Молдови до європейської зони роумінгу – це велике досягнення Києва та Кишинева на їхньому шляху до євроінтеграції. Це перші країни з-поза ЄС і інших країн Європейського економічного простору (Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн), які долучилися до цієї угоди. Україна і Молдова в цій сфері євроінтеграції просунулися далі, ніж, наприклад, Швейцарія, яка в інших питаннях сильно інтегрована з ЄС, хоча не є його членом. У Швейцарії, Великобританії, Андорі чи тим паче в країнах Західних Балкан це правило не діє.

Варто також нагадати, що Україна і Молдова доєдналися до угоди з роумінгу не просто так, це був результат багаторічного процесу євроінтеграції цих країн та втілення необхідних реформ і європейського законодавства. Це частина ширшого процесу, який включав підписання угоди про асоціацію з ЄС, безвізового руху, поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі з Євросоюзом та врешті-решт – статусу кандидата у 2022 році та рішення з 2024 року про готовність до початку переговорів про вступ.

Всі ці проміжні кроки вимагали конкретних реформ і прийняття конкретних законів. Зокрема, на початку червня минулого року президент України Володимир Зеленський підписав закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо імплементації норм законодавства Європейського Союзу з питань електронних комунікацій», який був прийнятий Верховною Радою 15 квітня 2025 року. Закон спрямований на інтеграцію української сфери телекомунікацій у європейський простір та зміцнення повноважень НКЕК (Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку). Цей орган виконує роль незалежного арбітра на ринку зв'язку, стежачи за якістю послуг та дотриманням прав споживачів.

Зокрема, закон звільняє європейських операторів, які не працюють безпосередньо на українському ринку, від обов'язкової процедури загальної авторизації. Також розширено функції регулятора (НКЕК), що надає йому необхідні інструменти для ефективного впровадження та контролю послуги «Роумінг як вдома».

Варто нагадати, що з квітня 2022 року між українськими та європейськими операторами вже діяла добровільна угода про пільгові тарифи. Це була тимчасова підтримка для мільйонів українців, які виїхали до ЄС через війну. Проте вступ до зони роумінгу переводить ці пільги з формату «добровільної допомоги» у формат постійного державного стандарту. ●

eprasa.pl e33037b244

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

Великі кадрові зміни у владі

В українській владі відбуваються масштабні перестановки. Після звільнення голови Офісу президента Андрія Єрмака його місце зайняв Кирило Буданов, колишній голова Головного управління розвідки (ГУР). 2 січня президент Володимир Зеленський підписав указ про його призначення.

Зеленський пояснює, що Буданов, а також дипломат Сергій Кислиця, який відтепер став першим заступником керівника ОП, посилять його команду на мирних переговорах. Нові призначення мають готувати країну до посилення міжнародного треку і можливого закінчення війни шляхом перемовин.

Як пишуть українські медіа, новий голова Офісу президента має робочі стосунки з усіма групами впливу в країні, а також з американцями і росіянами. Він тримав паралельний до Єрмака контакт із різними таборами в команді Трампа: від генерала Кіта Келлога до команди віцепрезидента Венса. Буданов має в очах американців два великі плюси. По-перше, у нього є реальний погляд на стан справ на війні, що дає можливість адекватно вести з ним переговори. По-друге, він не залучений в останні гучні корупційні скандали, а це позбавляє розмови з ним репутаційних ризиків. Крім цього Буданов – чи не єдиний у країні – має прямі робочі контакти з росіянами. Він спілкувався з ними про обміни полоненими і, наприклад, проводив окремі очні переговори в ОАЕ в ході останньої хвилі дипломатичних зусиль нової команди США. Отже, посилення переговорної групи і «децентралізація» контактів з американцями мають стати головними змінами, які принесе призначення Буданова. В ролі глави ОП він фактично очолить з українського боку переговори про закінчення війни, гарантії від США і партнерів та решту безпекових питань.

Також президент заявив, що перший віцепрем'єр, міністр цифрової трансформації Михайло Федоров має стати міністром оборони замість Дениса Шмигаля (який перед цим був прем'єр-міністром). Шмигалю натомість запропонували очолити інший напрямок, за словами Зеленського, «не менш важливий для нашої стійкості», мова йде про Міністерство енергетики.

Міністр цифрової трансформації був одним із ключових драйверів технологічних змін в армії впродовж усієї війни, зазначають українські ЗМІ. Федоров постійно генерував на ставках різні технічні рішення, протягував важкі проєкти типу «Лінії дронів» тощо.

«Михайло глибоко займається питаннями щодо лінії дронів, працює дуже результативно в цифровізації державних послуг та процесів. Разом зі всіма нашими військовими, з військовим командуванням, разом з національними виробниками зброї та партнерами України треба реалізувати в сфері оборони такі зміни, які допоможуть», – сказав Зеленський. За його словами, Федоров зможе реалізувати всі зміни і додати технологічності.

Призначення Федорова повинно інтенсифікувати роботу з модернізації Сил оборони на випадок, якщо росія переговори зірве і доведеться далі воювати в такому ж темпі, як тепер.

Треба додати, що призначення нового міністра оборони відкриває шлях до ще не оголошених, але вже очевидних кадрових змін на найвищому рівні командування армією.

Зеленський запустив і тотальне перезавантаження ключових силових відомств. ГУР вже має нового керівника – це генерал-лейтенант Олег Іващенко. Служба зовнішньої розвідки (СЗР) скоро матиме. Багаторічного керівника Прикордонної служби генерал-лейтенанта Сергія Дейнека звільнили. З посади голови Служби безпеки України (СБУ) пішов і генерал-лейтенант Василь Малюк, який займав її з 2023 року.

Київ без світла, води і опалення

В ніч з 8 на 9 січня росія в черговий раз масовано атакувала українську столицю. Цього разу сили рф поцілили в генерацію в момент сильних холодів, коли навантаження на енергосистему найвище. У ДТЕК повідомили, що нинішня ситуація з електропостачанням – найскладніша за цю зиму. В Україну прийшли сильні морози, яких не було від років, місцями до -20 вночі. Тож за чотири роки повномасштабної війни Київ і Київська область вперше зіткнулися з настільки критичною ситуацію.

Мер столиці Віталій Кличко наступного дня повідомив, що половина багатоквартирних будинків Києва – майже 6 тисяч – без теплопостачання через пошкоджені елементи критичної інфраструктури. Комунальні служби подекуди спустили гарячу воду з труб, щоб вона не замерзла. Кличко закликав мешканців Києва, у кого є така можливість, тимчасово виїхати за місто, де є альтернативні джерела живлення та тепла.

Комунальники заживили соціальні заклади, зокрема лікарні й пологові будинки, від мобільних котелень. Всі служби діють в надзвичайному режимі, однак потрібен певний час, щоб подача світла, тепла і води запрацювала у звичайному режимі. Тож і 12 січня, на четвертий день після останньої масованої атаки, кияни частково залишаються без опалення у своїх домівках. Ще досі застосовуються екстрені відключення на частині правого та лівого берегів Києва, однак триває поступовий перехід від аварійних обмежень електроенергії до прогнозованих графіків погодинних відключень.

Окрім звичайних стаціонарних Пунктів незламності, де можна погрітися або зарядити мобільні телефони, яких в Києві розгорнуто понад 1 200, влада повідомила про додаткове рішення – Вагони незламності від Укрзалізниці. Перші вже запрацювали в Київській області для допомоги людям після ворожих атак. Там є повноцінна система опалення, старлінк, побутова техніка, окремі зони для сімей із дітьми та для домашніх улюбленців. Один вагон може одночасно прийняти близько 40 людей. Загалом переобладнано 100 таких пасажирських вагонів із неробочого парку.

eprasa.pl e33037b244

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

На Форумі українців Східної Європи обговорили партнерство та вплив на майбутнє

Які стратегії єдності та військової підтримки формують ідентичність української діаспори в Європі? Як українські громади протидіють процесам дезінформації та асиміляції серед біженців? Які форми співпраці між організаціями діаспори та країнами, що приймають біженців, підтримують перемогу України? Ці питання було порушено під час Форуму українців Східної Європи, що проходив у Перемишлі.

Про форум «Єдність, сила, майбутнє», в якому взяли участь українці з 13 країн, ми повідомляли у грудні. Тепер в окремих матеріалах повертатимемося до дебатів, що відбулися під час цієї події.

Олександр Міщенко

Одна з панельних дискусій стосувалася питань громад, партнерства та впливу на майбутнє України. Серед іншого, її учасники обговорили виклики, з якими стикаються українські громади у країнах Східної Європи.

Заступник міністра закордонних справ України Олександр Міщенко зазначив, що основна задача для всіх українців – «вижити та перемогти у війні, й допомогти Україні у відбудові».

«Головним фактором для перемоги є міцні Збройні Сили України. І на цю мету ми маємо усі працювати», – наголошував дипломат, який до 2023 року був послом України в Латвії.

«Пам'ятайте формулу – те, що йде на фронт, приносить користь Україні. Чи то велика допомога на рівні ста мільйонів, чи одна банка консервів – важливо все», – зазначив Олександр Міщенко.

Заступник міністра навів ситуацію, де йому як послу закидали, що він, бувши дипломатом, забезпечив лише два квадроцикли для армії, в якій воює 800 тисяч бійців.

«І так, вони мають рацію. Я раз відповів на такий коментар питанням: „Якщо цей один квадроцикл забере вашого сина, батька чи матір, це багато чи мало?" Тож ставимося до ЗСУ так, що там наш син, батько, мати. І тоді матимемо перемогу», – зазначив дипломат.

Галина Андрушків, співзасновниця Фонду Uniters, наголошувала, що, організовуючи допомогу, важливо розширювати свої ініціативи на інші країни, де живуть українці, шукати партнерів.

eprasa.pl e33037b244

Своєю чергою модератор дискусії, голова Об'єднання українців у Польщі Мирослав Скірка, зауважив, що важливою є активність українських громад у конкретних країнах, оскільки «вони вибудовують довгострокову стратегію підтримки України».

Це питання прокоментував й Богдан Мойсей – перший заступник голови Союзу українців Румунії (СУР).

Він розповів про діяльність організації з початком повномасштабної війни в Україні, згадавши, що члени СУР працювали теж на кордоні, зокрема перекладачами.

«Після кількох років повномасштабної війни ми як організація усвідомили наскільки важливо підтримувати розвиток українського бізнесу», – сказав представник Союзу українців Румунії. Саме тому організація бере участь у форумах, на яких присутні бізнесмени з Румунії та України.

Як зазначив представник СУР, їхньою перевагою є значна присутність діячів Союзу в місцевих структурах влади.

«48 членів нашої організації є депутатами у повітових радах. У нас теж один міський голова. Це має вирішальне значення для інтеграції біженців, адже завдяки нашій присутності в місцевих органах влади ми можемо будувати добрі українсько-румунські стосунки та швидко розв'язувати будь-які питання», – зазначив Богдан Мойсей.

Крім цього, у таких країнах, як Румунія та Молдова, українські організації співпрацюють з міністерствами освіти, щоб відкрити україномовні класи для дітей-біженців. Це інвестиція в молоде покоління українців, оскільки показує молоді, що знання мови та збереження ідентичності відкриють унікальні шляхи для кар'єри та самореалізації.

Іншим аспектом, на який звернули увагу учасники дискусії, були ЗМІ. Як сказала Дарія Руссу – культурна діячка та продюсерка фільмів з Молдови, ця країна виробляє україномовні телепрограми, які не лише надають правдиву інформацію, але й демонструють позитивні історії біженців, які беруть участь у соціальному житті. Мета таких проєктів – «нейтралізувати наратив про те, що новоприбулі є лише тягарем для держави».

Учасники дебатів наголосили, що ключовим елементом у стратегії об'єднання діаспори та побудови коаліції для допомоги Україні є широка відкритість до партнерів за межами української громади, а також зовнішня адвокація, що охоплює комунікацію з журналістами та організацію «адвокаційних зустрічей».

«Питання розморозити російські активи й негайно передати їх Україні, нам, українцям, здається дуже простою річчю, але, на жаль, для багатьох європейців це не зрозуміло. Треба їм це пояснювати на пальцях, як малим дітям. І більшість такої роботи на міжнародному рівні ми робили й надалі робимо непублічно. Проте наш ворог дуже добре знає, хто й де їздить та про що і з ким говорить», – пояснювала лідерка організації «Євромайдан-Варшава» Наталя Панченко.

За її словами, від початку 2025 року почалися великі дезінформаційні кампанії проти українських діячів, що провадять адвокаційну діяльність, і лідерів діаспори в різних країнах світу, зокрема у Польщі. Нагадаємо, що

Мирослав Скірка та Наталя Панченко

Дарія Руссу та Богдан Мойсей

жертвами дезінформації стали, серед інших, ОУП, представники «Євромайдан-Варшава» та фонду «Український дім у Варшаві».

«Наш аналіз показав, що кампанія проти мене розпочалася рівно в той же період, коли в Чехії розпочалася кампанія проти Анастасії Сінгаєвської, однієї з українських лідерок, яка там займається адвокацією», – додала українка, назвавши причину, чому, на її думку, в Чехії акції з дезінформації швидко припинено, а в Польщі вони досі тривають.

«У Чехії у перший день на це відреагував офіційний представник президента країни та омбудсмен. Коли це зі мною сталося у Польщі, відреагувала українська діаспора, польські неурядові організації, моральні авторитети, відомі у суспільстві, але ніяк не відреагувала держава Польща. І це показало росії, що тут, у Польщі, можна робити ще більше таких провокацій», – заявила Наталя Панченко.

Ситуації не сприяють й скандали в Україні, як нещодавній корупційний.

«Чим більший негативний взірець України, тим менше допомоги. Чим більше корупції, тим менше підтримки на міжнародному рівні. Наше завдання – визнати це і не відкидати, бо це факт ганебний, а показати, що є системи протидії, й основне, що це не толерує суспільство», – наголошував Олександр Міщенко. ●

eprasa.pl e33037b244

Григорій СПОДАРИК
Фото з сайту cerkiew.eu (автори – Збіґнєв Піщако, с. Вікторія Карпів СНДМ)

Різдвяне дійство в кафедральній парафії Ольштина

Період різдвяних свят – це час колядування, спільної молитви та святкових вистав, у яких оживає традиція нашого народу. Саме таке дійство відбулося у кафедральній парафії Української греко-католицької церкви в Ольштині, де після божественної літургії у неділю перед празником Богоявлення Господнього віряни представили різдвяний вертеп.

У виставі взяли участь як мешканці Ольштина й околиць, що живуть тут віддавна, так і біженці з України, а сам вертеп став не лише мистецькою подією, але й глибоким духовним переживанням, у якому радість Різдва поєдналася з болем війни та надією на перемогу.

У центрі дійства була Свята Родина, образ якої набув особливого, сучасного, звучання. Роль Йосифа та Марії зіграли випускники української школи в Ґурові-Ілавецькому Тарас Дудка та його дружина Настя. Їхні слова про важку дорогу серед зими, втечу від ракет і війни звучали як голос тисячі українських родин, змушених залишити свої домівки. Водночас у виставі постійно лунала надія й віра в те, що Господь веде людину навіть посеред хаосу і не залишає її без свого проводу.

Вертеп був наповнений українськими національними символами та глибокими духовними сенсами. Божому Дитяті принесли сніп пшениці з Волині, вишивану сорочку, а гуцули зустріли народження Христа звуком трембіти, що мав розбудити весь хрещений народ і покликати його до єдності та світлого майбуття. У час вертепу лунали слова про необхідність бути єдиною громадою для майбутнього України. Ці заклики було протиставлено образам зла, які намагалися посіяти зневіру та розбрат. У відповідь злим силам звучали слова про мужність, згоду і світлий розум, котрі здатні перемогти будь-які біди та поєднати землю з небом.

Особливо зворушливою була реакція глядачів. Мама Тараса Дудки з гордістю зізнавалася, що бачити дітей, які

eprasa.pl e33037b244

плекають традиції предків, є великою радістю і світлом для душі, адже люди приходять до храму саме для того, щоб прославляти Бога та зустрічати народження маленького Ісуса. Вертеп показав плоди виховання, спільної праці родин, учителів і парафії.

У підготовці дійства взяли участь нащадки переселенців примусової акції «Вісла», українці, які збудували своє життя в Польщі ще задовго до війни, а також ті, хто знайшов прихисток в Ольштині після повномасштабного вторгнення. Парафіяни, що прибули з різних регіонів України, зокрема Сумщини та Харківщини, разом із місцевими вірянами, членами парафіяльного хору та українських ансамблів, об'єднали свої голоси у спільній коляді. Усе це відбулося під керівництвом досвідченої вчительки Олександри Денеки, за підтримки її чоловіка, який подбав про народні строї майже для всіх учасників.

Подію завершило звернення про допомогу для українських захисників. Під час вертепу вдалося зібрати решту коштів, необхідних на купівлю автомобіля для підрозділу артилерії на Покровському напрямку. Завдяки щедрості вірян було закрито збір, на який передали 4000 злотих, а додаткові пожертви в іншій валюті скерували для підсилення парафіяльної гуманітарної допомоги. На знак вдячності владика Аркадій Трохановський подарував учасникам вертепу кошик солодощів, якими ті поділилися з мирянами.

Цей різдвяний вертеп у кафедральному соборі в Ольштині став справжнім свідченням того, що українська традиція жива, здатна об'єднувати покоління й долі, дарувати надію та реальну допомогу тим, хто її потребує. Слова «з нами Бог» звучали не лише як спів, а як глибоке переконання, яке йде від сердець.

***

Ольштинський вертеп можна переглянути на ютуб-каналі катедрального собору Покрову Пресвятої Богородиці в Ольштині – запис зроблено 4 січня після божественної літургії. Цього ж дня відбулася телевізійна трансляція на каналі TVP Historia. Прямі ефіри греко-католицьких богослужінь з храмів у Польщі Польське телебачення здійснює з 2021 року. Наступна трансляція із собору в Ольштині запланована на 1 лютого, а прямі покази з міста відбуватимуться до березня включно. Відповідно до договору між церквою та Польським телебаченням греко-католицькі літургії транслюють у першу неділю кожного місяця. Починаючи з квітня, трансляції йтимуть з Вроцлава, а від липня – з Перемишля. До Ольштина телевізійні ефіри повернуться у жовтні 2026 року. ●

РОЗМОВА

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Воєнні історії від гурту «Крайка»

Це концепція нового альбому українського гурту «Крайка» з Перемишля, про яку розповідають його учасники Марта Боднар та Максим Наконечний.

– У вашій дискографії на сьогодні є три альбоми. Крім цього, «Крайка» має спільний проєкт з іншими гуртами – «Музична антологія Надсяння». Що увійде до нового альбому? Матеріал, який ви записали у 2025 році?

Марта Боднар: Концепція платівки – це пісні війни, бо тема є надалі актуальною. Ми «перелопатили» різний матеріал, включно з ліричними піснями, де, наприклад, хлопця забирають у рекрути й він прощається з родиною. Знайшли як суто чоловічі, так і жіночі пісні. Запросили до запису різних гостей.

– Як розумію, ви повертаєтеся до цієї теми, адже в першому альбомі «Крайка в гостях – від Сяну до Дону» 2015 року є рекрутські пісні, зокрема про І Світову війну?

М.Б.: Так, проте тоді це були поодинокі пісні. Зараз увесь альбом націлений на тему війни. Коли він вийде, то частину коштів з його продажу передамо на українське військо. Готуючи матеріал, ми користувалися матеріалами, зокрема, польського етнографа Оскара Кольберґа, а також інших етнографів. Теж передивилися більш сучасні записи, зокрема ті, що ми робили самі або наші друзі, чи матеріал, який зібрав український етномузиколог Михайло Хай.

Максим Наконечний: Я додам, що Михайло Хай видав збірник пісень тих сіл, звідки походять його батьки. Це села Биличі та Лютовиська. Проте не йдеться про Лютовиська біля Устриків, а село в Самбірському районі. Маємо дві пісні з села його мами на воєнну тематику. У альбомі буде й пісня із Солини. Це найпівденніше село, пісня якого увійшла до альбому. А найбільш північне село, з якого маємо пісню, – це Тенетиська.

– Ви спочатку вирішили, що зробите платівку про війну, а потім добирали матеріал, чи, може, навпаки – вже мали зібрані пісні?

М.Б.: Ми добирали пісні. Зараз основне, про що думаєш кожен день, – це війна. Платівка – це момент терапії, але теж спроба привернути увагу до того, що війна триває. Бо загалом є втома від війни. Матеріал для альбому ми записали за два дні. Запросили друзів, зокрема колишніх учасників «Крайки». На платівці будуть а капела та інструментальні пісні, проте більш розбудовані порівняно з першою платівкою. До кожної пісні ми змінювали склад, щоб було різноманітне звучання.

– Випустити альбом – це немалі кошти...

М.Н.: ...і ми будемо його робити своїм коштом. Запис фінансуємо з частини гонорарів за концерти. Зараз збираємо гроші на його видання.

12.

eprasa.pl e33037b244

Продовження з 11 сторінки

Також є ідея запустити збірку, бо точно хотіли б випустити альбом цього року. Окрім підготовки матеріалу, нам потрібно створити обкладинку. Було б чудово, якби ми змогли випустити 30 примірників платівки. Хотіли б з цим матеріалом організувати тур по містах, де діють, наприклад, гуртки ОУП та українські домівки. Ми вже проводили такий тур по українських осередках у 2018 році. Тоді їздили з київським музичним колективом стародавньої музики «Хорея Козацька».

– Може, й зараз повторити такий тур?

М.Н.: Звичайно. Тим більше, що сам по собі матеріал доволі цікавий, має велику історичну цінність. Наприклад, ми знайшли оригінальні тексти, адаптовані з народних пісень XVI та XVII століть. Отже, це буде не лише рекрутський матеріал останніх кількох десятиліть, а кількох сотень років. Цей період показує зростання не стільки воєнної лірики, як всієї побутової проблематики, пов'язаної з темою війни. Ми б точно хотіли зробити до альбому інформаційний буклет. Для нас також важливо додати карту, де позначимо села, з яких взяли пісні. Це особливо важливо, оскільки альбом значною мірою готуємо з думкою про українську громаду в Польщі. Це пісні переважно з тих сіл, звідки було виселено українців у 40-х роках. Думаю, що переселенцям і їхнім нащадкам буде дуже приємно почути пісню з рідного села.

– Щодо пошуку матеріалів, крім Кольберґа та Хая, на чий архів спиралися ще?

М.Н.: На роботи, зокрема, Івана Франка, який у певний період свого життя мав «фіксацію» на розробці питання про історичні мотиви в піснях Західної України. Він дійсно має кілька статей, де дослідив конкретні пісні й порівняв їх з історичними подіями та хроніками. Дівчата співають в альбомі деякі пісні, які описав Іван Франко. Наприклад, письменник в одній із них наводить аналогії до смерті короля Польщі Владислава III Варненчика у 1444 році.

М.Б.: Для розуміння: Франко був сучасником Кольберґа, тільки трішки молодшим. Вони навіть листувалися. Звичайно, всю цю інформацію та цікавинки буде описано в буклеті, який стане частиною альбому. Для насолоди слухачів.

М.Н.: Маємо теж пісні зі збірки, виданої австрійцями у 1917 році в Перемишлі. Вона вміщає рекрутські пісні. Загалом у ті часи був видавничий рух німецьких, польських та українських пісень, зібраних самими вояками для себе та інших рекрутів. Деякі пісні й досі співаємо, як пісня «Ци чули-сте, милі браття, як боролось Закарпаття?», яку знають у Перемишлі. Виявляється, що її зміст має дуже давній історичний контекст, і ми знайшли давніший варіант, й текстовий, і музичний. Його записав Кольберґ у селі Бібрка біля Солини. Ми цю пісню виконуємо.

М.Б.: Дуже цікаво навіть з історичного боку глянути, як пісня могла змінюватися під різними культурними впливами, модними в ту чи іншу епоху. Деякі пісні були записані, але не були досі опубліковані. Так є і з рекрутським матеріалом, який зберігається в різних місцях, часто в архівах приватних осіб.

– Ви хочете видати альбом про війну. Водночас з вашої фейсбук-сторінки видно, що гурт постійно підтримує українських військових.

М.Б.: З концертів, чи з «Крайкою», чи з іншими гуртами, у яких граємо, завжди намагаємося виділити гроші на ЗСУ. Буває, що віддаємо всю суму з концерту. Перераховуємо чи для фонду, яким завідує Ольга Соляр, чи для Івана Мацинського з Перемишля, який закуповує старлінки. Тому для нас важливі й концерти з новим матеріалом, яких чекаємо. ●

«Крайка» – український гурт, утворений у 2011 році в Перемишлі. Він відтворює співочі традиції регіону Надсяння на основі власних експедиційних та архівних записів, а також праць етнографів XIX і XX століття. Цього року колектив, який виконує традиційну музику українсько-польського прикордоння, відзначає своє 15-річчя. Більше інформації та новин знайдете на фейсбук-сторінці гурту (Krajka/Крайка).

eprasa.pl e33037b244

Людмила ШУБІНА, міжкультурна асистентка в Початковій школі № 8 ім. Лесі Українки в Бартошицях

Мова – скарб нації

Слова росли із ґрунту, мов жита.
Добірним зерном колосилася мова.
Вона як хліб. Вона мені свята.
І кров'ю предків тяжко пурпурова.
(Ліна Костенко)

Сила українців – мова-берегиня. Милозвучна, рідна, багата, безцінний духовний скарб. Її називають «душею народу», порівнюють із солов'їним співом та калиною через красу і мелодійність.

Щороку 27 жовтня Україна відзначає День української писемності та мови – свято розвитку державної мови. За церковним календарем по новому стилю – день вшанування пам'яті преподобного Нестора-Літописця – послідовника творців слов'янської писемності Кирила та Мефодія.

Для українця українська мова – це символ національної єдності та ідентичності, спосіб збереження культурної спадщини, духовне надбання, що об'єднує покоління. Вияв патріотизму, особливо в умовах боротьби за незалежність України.

Через мову передаються історія, традиції, пісні, казки та інші елементи народної мудрості від покоління до покоління. Мова – своєрідна «жива берегиня українського духу».

Українська мова – це не просто засіб спілкування, а символ боротьби за незалежність, символ єдності. Вона є важливою складовою у відродженні національної свідомості. Саме тому підтримка, розвиток й популяризація її – це шлях до збереження ідентичності народу.

Сьогодні хочеться донести стійку позицію, для тих, хто ще «не визначився», що, якщо ми розмовляємо українською мовою, рідною солов'їною, то ми перебуваємо в ментальному полі українців. Якщо ж хтось, будучи українцем, ще розмовляє російською, то він перебуває в ментальному полі росіян. Про те, як мова це відображає, можемо бачити з елементарного прикладу. Візьмемо етимологію окремих слів: одне з багатьох – «одружитися з кимось». В українській мові означає – «взяти собі друга», а прийменник «з» вказує на рівноправні стосунки. І якщо подивитися дослідження фольклору українців, то побачимо, що жінка і чоловік завжди були рівноправні, мали повагу одне до одного. В будь-якому обряді кожен має своє місце і цінну роль.

Візьмемо таке ж значення слів в російській – «женитися на комусь». Означає – «взяти собі жену», а прийменник «на» вказує на домінантні стосунки, на те, що чоловік зверху. Тобто про рівність і партнерські відносини годі й говорити. Звідси маємо й «супруги» російською – тобто ті, які «саприжени», щоб тягнути своє супружнє життя. В українській мові ж «подружжя» – ті, що є друзями. Або ж ще таке слово, як «лікарня», в українській мові – це місце, де лікують. Російською ж – «больница» – місце, де хворіють.

Як бачимо з наведеного, мова сильно впливає на поведінку й ментальність народу. І зазначені приклади – це тільки краплина в морі. Мови формувалися разом з ментальністю, тому взаємозалежні. Між російською та українською велика різниця у ментальних площинах.

Звісно, наша солов'їна мова відображає культуру й спосіб мислення нації, яка цю мову створювала, продовжувала і нею розмовляє. Це все відчувається і зчитується чудово в українських піснях і традиціях.

Хоча мова не відображає морально-етичного стану людини. Адже можна спілкуватися будь-якою мовою і бути хорошою людиною. До прикладу, військові, з яких багато російськомовні, але вони воюють за Україну, віддають своє життя та здоров'я за неї. Так само, може бути людина україномовна, а не являється палким патріотом і навіть байдужа до подій сьогодення. На жаль... Тому, як бачимо, мова цього не визначає. Тут маємо зрозуміти і усвідомити інше – толеруючи російську, ми приймаємо і те, що російською підписуються накази про знищення і вбивство нас, українців, і так було роками. Чинилися геноциди та винищення українства. Найяскравіший приклад цього – це Голодомор. Проти української нації точилися репресії, здійснювалися розстріли і заслання. Саме через солов'їну, через все, що ідентифікує українця, терпіла і зараз терпить українська нація.

Свідомість має перемогти, відштовхнувши, прибравши все російське, бо, як бачимо, воно приносить нам, нашим нащадкам і попередникам багато болю і біди. Адже ворог України не щадить нічого, що говорить про українську культуру та мову. Палить книжки, бібліотеки, вбиває вчителів і винищує будь-яку пам'ять про українців безслідно. Розуміння цього має стати своєрідним мотиватором для тих, хто через силу обставин або внаслідок нав'язаного минулого досі терпить старі установки. Необхідно усвідомити: війна точиться не тільки за території України, а й проти української ідентичності та всього, що зберігає бодай найменшу згадку про нас як націю.

Сьогодні не повинно бути вагань щодо своєї позиції та популяризації рідної української мови. Територію може ворог утримувати під контролем, хоча щиро вірю, що це тимчасово, проте мову не знищити, не викреслити і не відібрати. В цьому сила, яка об'єднує українців з усіх куточків світу.

Наша українська мова – це не просто засіб спілкування: вона відображає ментальне поле нації і формує її світогляд. Водночас, українська солов'їна – це також важлива культурна зброя у протистоянні ворогу. Історія неодноразово доводила, що саме збереження рідної мови допомагало українцям опиратися асиміляції й зберегти пам'ять про себе. Тому оберігати і говорити рідною – значить, боронити своє майбутнє.

Тож плекаймо, бережімо нашу солов'їну мову, бо це національний скарб, невід'ємне культурне надбання, гордість і наше коріння. Це візитівка українця у світі, джерело міці, що робить нас незламними й непереможними. ●

eprasa.pl e33037b244

Олександр ЛЮБЧИЧ
Фото з Вікіпедії

Пісня, яка вписалась у канву часу

У світовій історії є творіння, що об'єднували цілі епохи, події й покоління, які брали в них участь. У Франції народ піднімався на боротьбу з тиранією, за демократію і свободу під звуки «Марсельєзи» і «Карманьйоли». В Україні, яка довгий час була позбавлена власної державності, піснями, що сколихнули людські душі, стали «Ще не вмерла Україна» і «Ой, у лузі червона калина…». Співаючи останню із них, йшли в бій за свободу січові стрільці в 1918-1921 роках, бійці УПА в 40-х роках минулого століття, як і зараз ідуть воїни ЗСУ. І мета в них одна – зробити країною вільною і щасливою, визволивши від «московських кайданів»; це те, що єднає всіх українців, незалежно від часу, у якому вони живуть.

Тринадцятий. Дитинство і юність хлопця, який втратив батька

Людина, якій випала доля створити одну із найславніших пісень свого народу, з'явилась на світ у західній частині України – в селі Шманьківці (нині Заводської громади Чортківського району) на Тернопільщині. Сталось це у родині місцевого пароха Миколи Чарнецького і його дружини, польки німецького походження Владислави Екгардт. В них вже народилося дванадцятеро дітей, тож хлопчик, який 21 січня 1881 року «ощасливив» світ своїм криком, став тринадцятим. Не дуже щаслива цифра, але сталося так, як мало статися. Невдовзі, в травні 1882 року, батько великої родини помер від тифу. Залишили світ і троє його синів, тому мати, взявши десятьох дітей, переїхала у Станіславів, де вже жив її старший син Іван.

Степан Чарнецький

У Станіславові Степан навчався у польській школі і до 12 років розмовляв польською мовою. Потім зацікавився українською і після передчасної смерті брата Івана, коли родина переїхала до Львова, повністю перейшов на мову, яка стала для нього рідною. В 1900 році здав іспит зрілості у Вищій реальній школі міста Львова і тоді ж почав навчатися на інженерному факультеті цісарсько-королівської Вищої політехнічної школи (нині Національний університет «Львівська політехніка»). Хоча, як згадувала його донька Олександра, «провчився майже до диплому, але диплому вже не захищав», бо його зацікавили зовсім інші справи. Деякий час – ще до Першої світової війни, Чарнецький працював інженером у земській управі і крайовому відділі, на її початку – був помічником начальника залізничної дільниці, але його все більше тягнуло у світ мистецтва, літератури, богеми й творчих мандрівок.

«Шляхтич і козак… Петроній і богеміст»

Львів – давнє середньовічне місто «сплячих левів» і неспаних романтиків, веж і класичних споруд різних стилів, гарних магазинів і звабливих кав'ярень, головне місто Галичини і «український П'ємонт» водночас – звабив серце небайдужого до його спокус юнака. Степан відразу ж пірнув у безодню Львова і відчув себе серед його богеми як риба у воді. «Шляхтич і козак в одній особі, дідич і бурлака, Петроній і богеміст, – помітив один із побратимів Чарнецького Богдан Лепкий. – Любить поезію старих дворів і блеск заржавлених мечів, і сяйво театральних квінтетів. Поезію вбачає в тихій мовчанці вечірнього села і в бурхливім шумі міського полудня». В цих словах відзначені артистичність душі, почуття гідності і волелюбності, які єднали його із героїчними предками. Чарнецький вже входив до літературних угруповань «Молода Муза» і «Молода Польща», а з 1906 року став ще й театральним референтом товариства «Руська бесіда». Писав і друкував у львівських газетах і часописах свої поезії, новели, фейлетони, рецензії на театральні вистави, став перекладати з німецької і польської мови п'єси та лібрето опер. В 1908 році вийшла друком перша збірка поезій Чарнецького «В годині сумерку», пройнятих відчуттям якогось смутку і легкої меланхолії. «Я співець сумних дум, тихих мрій, добрих снів», – напише він пізніше в поезії «Україні» (1914 р.). Він дуже гарно співав, навіть арії, пише авторка книги «Меланхолія Степана Чарнецького», львівська дослідниця Надія Мориквас. І наводить спогади одного із його приятелів Петра Карманського: «Не раз після півночі можна було почути здалека арії якоїсь опери, які він повними грудьми виводив, ідучи ринком самотою». Врешті захоплення театром привело його на іншу творчу стежку, завдяки якій він прославився. Навесні 1913 року Чарнецький став режисером і художнім керівником театрального товариства «Руська бесіда» і до серпня 1914 року гастролював з театром по населених пунктах Галичини, Тернопільщини і Прикарпаття. Ставили п'єси Івана Франка («Украдене щастя»), Володимира Винниченка («Чорна Пантера і Білий Ведмідь») та інших авторів. Під час постановки однієї із п'єс і народилась славнозвісна українська пісня.

Автор пісні, найактуальнішої на сотню літ

Навесні 1914 року театр готував постановку п'єси Василя Пачовського «Сонце Руїни», присвяченої подіям другої половини XVII століття, коли Україна роздиралася в протиріччях внутрішньої боротьби і агресії держав, які хотіли її підкорити – Московії і Польщі. «Сонцем Руїни» називали гетьмана Петра Дорошенка, котрий прагнув

eprasa.pl e33037b244

зберегти незалежність України. Але п'єса занадто обтяжена та ще й супроводжувалась журливою, сумною піснею, тому глядачі не сприймали її. Як згадував сам Степан Чарнецький, він, за згодою автора, взявся переробити текст. Скоротив його і вставив улюблену козацьку пісню XVII століття «Розлилися круті бережечки», змінивши її текст. В пісні згадувалась червона калина, яка була одним із символів українства. «Очевидно, ця „червона калина" озвалась в родовій пам'яті Степана Чарнецького, – пише Надія Мориквас, – адже всі ми родом з єдиної України». Він склав і музику до нової надуманої пісні, користуючись фортепіано, яке мав вдома. Пізніше, а саме в серпні 1914 року, коли стрільці зібралися на плацу міста Стрий, чотар Григорій Трух почув, як один із них, на прізвище Іваницький, підспівує якусь «гарну пісню». Останній зізнався, що почув її від артистів Львівського театру. Чотар попросив повторити слова. Завчив їх, доповнив іншими строфами, які став розучувати зі своїми вояками. «„Червона калина" захопила стрільців, – згадував вже в еміграції, у Канаді Григорій Трух. – Незабаром по Стрию розходився гомін першої стрілецької пісні „Ой, у лузі червона калина похилилася". Слова „Марширують наші добровольці у кривавий тан, визволяти братів українців з московських кайдан" пригадували нам щодня ту найближчу мету нашого стрілецького здвигу, а бадьорий, тріумфальний рефрен „А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!" підносив нас на дусі, розігрівав нам молоде серце любов'ю до України й рвав до жертви за її волю». Отже, Степан Чарнецький створив пісню, яка стала об'єднуючою силою для українців і зажила вже своїм самостійним життям.

Громадське й особисте життя творця «Червоної калини»

Зрозуміло, що «Червона калина» не повністю придумана Степаном Чарнецьким, як і всі творіння людського розуму й фантазії. Але кожен винахідник чи творець переймає естафету від своїх попередників, щоб створити щось краще і передати іншим поколінням. Це ж не випадково, бо випадковостей не буває. І для Чарнецького пісня «Ой, у лузі червона калина» стала, за словами вже згаданої Надії Мориквас, «виявом його української душі. І було в ній те, чого так дошукувався у житті і мистецтві цей незвичайний чоловік».

Він мав друзів і приятелів як серед українців, так і серед поляків. Зокрема, його «najlepszy przyjaciel» – добре знаний у Львові в міжвоєнний період поет і драматург Генрик Збєжховський: їхня дружба «пережила всі польсько-українські драми і непорозуміння». Степан Чарнецький був людиною доброю і мирною; під час Першої світової війни його мобілізували до лав австрійської армії, але невдовзі звільнили – за станом здоров'я. Чарнецький – справжній пацифіст, противник всіляких війн і масових вбивств. В одній із поезій він говорить, що українці змушені убивати одне одного і «серед Поділля сіріє могила, де впало в двобою двох рідних братів». В іншій жалкує і за ворожим солдатом, який іде «день і ніч, не знаючи куди».

В особистому житті Чарнецький не був щасливим. Весною 1915 року йому впала в очі юна полька Ірена Поповчак, яка була «екзальтованою особою», а він – «поставним красенем з меланхолійним поглядом сірих очей», пише про них Надія Мориквас. Побралися, в шлюбі народилося двоє дівчаток, яких Степан по-справжньому любив і завжди пригощав марципанами. Але справжнього щастя не вийшло, він продовжував вести богемний спосіб життя, а дружина хворіла «на епілепсію і приступи жіночої істерики». «Всі дивуються, як він живе і чим живе, – згадував про цей період життя Чарнецького поет Петро Карманський. – Та ніхто не чув ніколи, щоб він жалувався на важкі умови існування. Є в що вдягнутися – добре, нема – обійдеться. Головне, щоб було за що випити». Врешті дружина залишила його, жила окремо, а потім покінчила самогубством – викинулась із вікна. Так, в 1926 році, у віці 45 років Чарнецький став вдівцем. На той час він був автором ще двох поетичних збірок – «В годину задуми» (1917) і «Сумні ідем» (1920), збірок новел і фейлетонів «Дикий виноград» (1921) та «Квіти й бодяче» (1922). Співпрацював із львівськими газетами і часописами, входив до редколегій і був редактором деяких із них. «Місто Лева» було багате своїм громадським і культурним життям, самих лише газет і часописів до 1939 року – у це важко повірити – видавалось 139 найменувань! Отже, Чарнецький друкував свої праці під безліччю псевдонімів і криптонімів, найбільш відоме серед них – «Тиберій Горобець». За публікації зазнавав утисків із боку польських властей, неодноразово був арештований. В одному із віршів на початку 20-х років передав те, що думалось йому: «І ось нарешті я знов в арешті / Чотири стіни і грати. / Їм хліб, фасолю, згадую долю / І наші гарні дівчата».

Останні роки життя й пам'ять про творця пісні

В 1934 році Степан Чарнецький надрукував останню зі своїх значних праць «Нарис історії українського театру в Галичині», яка не втратила своєї актуальності і понині. Він надиктував її молодшій доньці Лесі, яка жила разом із ним і його старшою сестрою Оленою. Старша донька Ксенія відділилась і пізніше переїхала до Німеччини. А в лютневу ніч 1937 року трапилось нещастя: сестра Олена прикрила грубку, де лишилось неперегоріле вугілля, і всі вчаділи. Олена померла, Степан Чарнецький вижив, але це позначилось на його здоров'ї. Він став хворіти, і Леся наглядала за батьком. Щоб врятуватися від злиднів, Чарнецький продав свій архів. Останні чотири роки взагалі були тяжкі. В 1940-1941 роках він ще був співробітником Львівської наукової бібліотеки, але потім його позбавили і цієї роботи. Влітку 1943 року німці після вбивства їхнього офіцера розстріляли гурт заручників-мешканців Львова прямо під вікнами будинку. Чарнецький все це бачив. Коли ж почалися бомбардування міста, він вже нікуди не ховався. «Як має вбити, то вб'є», – говорив своїй доньці. А 1 жовтня 1944 року, за її спогадами, залишив цей світ (хоча всі називають дату 2 жовтня). І наостанок хочеться згадати слова вірша Чарнецького, написані за десять років до цього, про карих коней, якими він виїде в дорогу. «Поїдем між зорі/Ще досвіта, сьогодні/І спинимось тихенько./Де двір стоїть Господній». Звідти душа славного українця незримо із нами, як і пісня, яку він написав. Бо це, за словами його правнучки Олесі Чайковської, «ниточка, яка зв'язує різні покоління українських борців… І кожен, хто долучався до її створення та відтворення, додавав у неї краплинку своєї душі». ●

eprasa.pl e33037b244

Богдан ГУК

Лемко Спокійної Гідности

На 40-й день від кончини Адама Вевюрки (1976-2025)

Останній набій з ладівниці...

Ждиня, 42-га Лемківська ватра, 19 липня 2025 рік. На горі, де Місце пам'яті біля трираменного хреста, «Журавлі» співають «Чуєш, брате мій». До сотень людей звертається голова Об'єднання лемків Григорій Трохановський: «Встановлено прізвища 27 вояків Збройних Сил України, які впали в бою за волю України, а яких корені звідси – з Лемківщини. Їх убила росія...»

Напроти промовця стоїть лемко-громадянин України Степан Барна. Він у мундирі ЗСУ, а на цьому мундирі лемківська чуга. Григорій Суханич голосно називає: «Руслан Кукіль родом з Криниці, Волочанський Володимир родом із Завадки-Риманівської, Демид Носаль з Астрябика, Олег Вислоцький з Криниці...» З кожним прізвищем біля хреста горить наступна лампадка. Цим найвеличнішим моментом в історії Ватри всі завдячуємо Адамові Вевюрці (1976-2025)...

Тепер ми зазнали невдачі – ми Його втратили. Мирослав Притула з Лігниці, який ходив з ним до однієї кляси, сказав мені, що Адам боявся, чи ватряни добре сприймуть задум, але відразу мав повне розуміння в Анни Баняс. Вона, ватряна режисерка, запропонувала заразом перенести вшанування під пропам'ятний хрест (бо Адам думав про сцену). Звідти потім прозвучав найглибший поклик єдности Лемківщини з Україною, що бореться.

Родовід

Адамів дід Петро Вевюрка і його жінка Анна Шаршонь – з Новівси на західній Лемківщині. З цього ж села походила і його бабуся за материнською лінією Янка Єдинак, заміжня з Йосифом Найкою, що походив зі Щавника. Батько його, Іван, народився в 1945 році у Новівси, мати Ірина – 1951 року в Хойнові під Лігницею. Акція «Вісла» кинула Вевюрків до Замєніц, Найків – до Ярошівки. Не спольщилися. Діди мали себе за українців, читали українською. Їхня внучка, Адамова рідна сестра Анна Покрищак, сказала мені: «*Це було спокійне українство, глибоке. Дід Йосиф довгі роки слухав радіо „Вільна Європа", чекаючи на кінець комунізму та вільну Україну. Дід Петро був господар. Він любив закурити папіроску, а як курив, то оповідав. Ми слухали й ставали українцями. У брата виникло й зацікавлення минулим. Як закінчив IV Загальноосвітній ліцей у Лігниці, то студіював історію у Вроцлавському університеті*».

У батьків Він був наймолодший (Анна з 1971 року, брат Ярослав з 1973 року). Греко-католик, хрещений в Лігниці, мешкав недалеко від міста – у Ґнєвоміровіцах, бо там під кінець 1975 року замешкала родина в новій хаті. Анна пам'ятає: «*Маємо Святвечір..., і зараз після нього маму везуть родити Адама. Не мав міцного здоров'я, три роки плакав так, що колиска виробила ями в підлозі*».

Сила постпам'яті

На Ватрі в Ждині сідали Він, Маслей, Ковальський, Ґаль, я і не один принагідний гість, лилося пиво чи «Закарпатський», але можна було послухати, як Адам вертається до Новівси, як Він там є… Різні теперішні події нагадували Йому нововеське тлумачення, ставали варіянтом того, що колись мало місце Там. Давня Лемківщина відчиняла Йому світ, завдяки їй Він умів його розуміти. Наводив нескінченну кількість історій. Усміхався, гладив лису голову (і став «Масцюхом», бо я уявляв на цій голові митру Його земляка-апостольського адміністратора Лемківщини Василя Масцюха). Немало із того, що запам'ятав, наче Нововеський Писар, виклав у циклі статей «Хвилина з минулого» у «Ватрі» та «НС».

Часто приїжджав на Лемківщину, щоб не дозволити Західним землям викривити себе. Наталка Гладик з Білянки, яка довгі роки працювала в ОЛ, каже: «*Патріотизм Адама дивував мене. Йому дуже боліло вигнання. Як, маючи таку чутливість, давав собі там раду?.. І тому я думаю, що серед причин його смерті була акція „Вісла". Його смерть мала й інші причини, але не менш як за мамою, він тужив за Лемківщиною*».

Його відхід ставить питання про те, чи ми ще вміємо розуміти одне одного – ті на Заході, й ті на Лемківщині? Адамова смерть є як мірило часу, як клепсидра з її ви-

eprasa.pl e33037b244

тончено вузьким горлом... На горі – Лемківщина, унизу – Західні землі. Лише той, хто не просочиться крізь це горло, може вказати, якою помилковою є наша думка, що живемо нормально й акція «Вісла» не вбиває, що життя у вигнанні не є раною й не кровоточить. А думаємо так майже всі, щоб не мати морального обов'язку, відкинути тягар, який має бути нашим, щоб життя перестало бути легким. І стаємо піском у клепсидрі... Бо Західні землі це нам не капсула часу, а клепсидра.

У Об'єднанні лемків

Колишній голова Об'єднання лемків Олександр Маслей згадує, що «*Вевюрка приїхав до Ґорлиць на з'їзд ОЛ і залишився. Це була середина 90-х років, за головування Штефана Гладика, який вибрав його на свого заступника на Західних землях. І так це тривало аж до останнього з'їзду. Завжди мав гарні пропозиції*». Інший колишній голова ОЛ, Штефан Клапик, говорить: «*Ми брали немало з його ідей, бо він знав, як не втратити себе, а зберегтися, щоб творити для Києва. Був живим зв'язком між Лемківщиною і Заходом, свідчив про вірність, не був раз у рік на Лемківщині, як була Ватра, а був духом на Лемківщині, а лем тілом там*».

Тримав ОЛ на Заході, представляв, був там, де міг і було треба. Ксеня Довгань з Любіня згадує, що «*по кількох роках його співпраці з ОУП в Любіні переконав мене, щоб я приєдналася до ОЛ, і накінець я почала працювати тільки для ОЛ. Переконав мене своєю ідейністю*». Олександр Маслей відзначає Його добрий контакт з людьми, з меншинами, з політичними діячами, з Юрієм Старинським з «Кичери» планував публікацію про Нову Весь. «*Як я потребувала організаційних контактів,* – каже Ксеня, – *то зверталася до Адася. Він мав контакти всюди, де було нам потрібно, щоб влаштувати танцювальну забаву. Був творчий і реалістичний, відразу знав, хто і що може зробити. Стиль праці: брав телефон, погоджував, визначав порядок, а я чи інші втілювали це в життя. Не носив стільців у зал, не був касиром, не розчислював – дбав за організаційну комунікацію під час процесу*».

Лігниця й околиця – це насамперед лемки. «*Його нервував брак єдности серед лемків, то вирішив стати понад ним, бо вчитель Іван Співак учив нас: „Тримайтеся свого",* – відзначає Мирослав Притула. – *Адамові акція „Вісла" не наробила в голові такої шкоди, щоб втратити орієнтацію, він приїжджав на лемківську ватру в Михалові, йому не заважали заяви, що там неукраїнські лемки. Не мав проблем з порозумінням, сварки на поверхні – це не була його стихія*». Ксеня Довгань додає: «*Йому болів поділ на лемків та українців. Як зрозумів, що деякі лемки залишаться лемками, створив спільний простір: танцювальні забави. Не хотів накидати українства – волів дипломатично, зважено творити спільність. Без зустрічей, що він організував, багато молодих людей не стали б під весільний вінець, бо не пізналися б. Він створював простір. Це була його місія*». І тому Штефан Клапик усвідомлює, що «*нема людей незамінних, але... хто тепер буде репрезентувати ОЛ на Заході?*»

Учитель

У IV Загальноосвітньому ліцеї в Лігниці вчилася його мати, брат, а потім Він. В одній лавці на лекціях української мови сиділа з ним Ксеня Довгань. «*Учитель Іван Співак дуже його любив,* – каже вона, – *бо він уже як учень був чесний, поважний, відданий українству, скромний. Завдяки Адасеві я мала гарні оцінки, він добре вчився. Казав мені про свою мрію вернутися на Лемківщину, жити простим сільським життям...*»

Уміння мирної медіяції Адам мав уроджене. Сестра Анна пам'ятає, «*що в початковій школі в Мілковіцах був улюбленцем найсуворішої вчительки, а вдома, як я щось нашкодила, то Адам ішов залагоджувати це до батька й мами*».

Закінчивши університет, Вевюрка навчав української мови в Ґромадці й Рокітках, учителював також у початковій школі в Мілковіцах, Жешотарах, але головним був для нього український оцей IV Ліцей ім. Б.-І. Антонича в Лігниці. Там видумав «лемківську стежку». Західні землі не давали їй сенсу, отож привозив ліцеїстів на Лемківщину, наприклад, порядкувати цвинтарі у Біличній, Боднарці, Святковій-Великій. Члени шкільного ансамблю «Криштал» вперше завдяки йому приїхали до Ждині (потім виступили на ватрі в Михалові й на «Світі під Кичером»). Ця стежка призначалася для дітей лемків, щоб вони розуміли свій родовід.

В останню дорогу

Домовину Адама Вевюрки, Лемка Спокійної Української Гідности, з церкви в Лігниці несли друзі з кляси. Згідно з традицією ОЛ, землю з Нової Веси з місця по церкві та з-під хреста на ватряному полі в Ждині привезли члени управи Анна Баняс і Григорій Суханич. Вони разом з Анною Буківською, одягнені в лемківський одяг, до кінця заупокійної відправи на цвинтарі тримали почесну сторожу. Нововеську Землю на Його домовину висипала сестра Анна Покрищак. ●

Адам Вевюрка – *акровірш*

А стільки нездійснених мрій
Дорогами Карпат ходило
А ти йшов з ними бо був свій
Мрії були тобі кадилом

Весна чи літо чи зима
Єднали тебе з тим що рідне
Вів нашу молодь до вікна
Юність ти дарував і гідність
Родив в них батьківське знання
Крадене через покоління
А нині тебе вже нема…

04.12.2025р.

Адамови спогад

бувєс тим, який єднав своїх зі своїми.
чи то було в горах чи тут на чужині.
всі тя шанували й шанують до нині
бос творив для люди єдности килими.
гнеска ти напевно в Бога на гостині.
з сумом тя лемківска Лігниця відводит.
знаме ти був сином велького народу
який жив і буде жив при Україні ...

06.12.2025р.

Василь Шляхтич

eprasa.pl e33037b244

РЕЦЕНЗІЇ

Тадей КАРАБОВИЧ

Пізнавальна цінність співаника Михайла Левицького з Улюча (1829-1832 рр.)

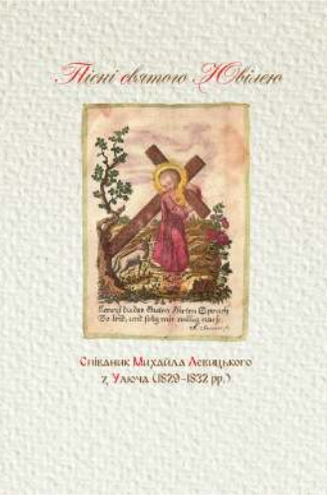

У видавництві «DOMI» (Перемишль, 2025) вийшла книга, упорядкована перемиським дослідником Володимиром Пилиповичем, «Пісні святого Ювілею. Співаник Михайла Левицького з Улюча (1829-1832 рр.)». Вона представляє історію рукописного церковного пісенника початку XIX століття з села Улюч під Сяноком.

В художньому оформленні обкладинки автор книги використав гравюру німця А. Зоммера з епіграмою «Kennst du des guten Hirten Sprach / So leid, und folg mir willig nach» (Чи знаєте ви мову доброго пастиря? / Тож вибачте, і йдіть за мною охоче). Тим самим він відсилає до епохи, з якої походить пісенна пам'ятка.

Книга Володимира Пилиповича «Пісні святого Ювілею» містить вступну частину «Передслово» та шістдесят два релігійні твори з рукописного співаника Михайла Левицького. Завершує її список ілюстрацій та згадка про книжкові видання інших рукописів Михайла Левицького: «Виджу тя на Кресті... Рукописний молитовник Михайла Левицького з Улюча (1836 р.)» (Перемишль, 2011) та «Ірмолой Михайла Левицького (Перемишль 1838)» (Перемишль, 2012) – обидва до друку підготував Володимир Пилипович. Отже, найновіше видання доповнює духовну спадщину надсянського любителя рукописної книги Михайла Левицького.

У «Передслові» дослідник Володимир Пилипович пише: «Готуючи у 2013 році проспект спеціяльного видання „Перемиських Архиєпархіяльних Відомостей", присвяченого 200-літтю від дня народження о. Михайла Вербицького, звернув я увагу на рукописний співаник улюцького дяка Михайла Левицького, який був складений ним в Улючі в 1829-1832 рр. і зараз зберігається у Львівській національній науковій бібліотеці ім. В. Стефаника, в збірці Антона Петрушевича (фонд 77, ч. 163, 48 арк.). Тоді теж виникла у мене ідея опублікувати цю пам'ятку у формі факсиміле. Роздобути оцифрований рукопис співаника допоміг мені львівський друг професор Юрій Ясіновський, однак за браком коштів я цього зробити не зміг. Від того часу пройшла декада, й аж тепер пропоную Читачам набрану версію співаника, на видання якого я таки спромігся. Цією книгою завершую „сірообкладинкову" серію, на яку склалося шість книг – три „барокові" й три „бідермаєрівські"».

Михайло Левицький народився у 90-х роках XVIII століття в Улючі над Сяном у сім'ї місцевого дяка Івана, поповича родом із села Хоцень, та Катерини, дочки Петра Крайника. Від батька успадкував любов до співу й книг, спільно з ним переписав відомий Хоценський співаник світських пісень та збірочку виписок і цитат зі Святого Письма, в якому була також невеличка друкована книжечка із нотованими піснями. Дяківську освіту Михайло доповнив у Дяко-учительському інституті в Перемишлі, й там у 1838 році переписав нотний Ірмологіон (співацька православна книга, збірник ірмосів (давньоруських гімнів) православної служби – прим. ред.). Раніше, у 1836 році, переписав в Улючі гарно оформлений кольоровими друкованими ілюстраціями молитовник. Отже, на сьогодні відомі три переписані Михайлом Левицьким рукописи. Є вони, без сумніву, важливими елементами українського культурного процесу Надсяння 30-х років XIX століття. Хоч можна їх розглядати як рудименти бароко, однак, враховуючи час виникнення, записи безперечно належать до бідермаєрівських (напрям у німецькому та австрійському мистецтві 1830-1840-х, який вважають уособленням німецької міщанської культури; був поширений у Буковині та Галичині, які входили до складу Австрійської імперії – прим. ред.). Цю культурну особливість Надсяння першим помітив дослідник українського музичного бідермаєру Борис Кудрик (1897-1952).

Так представлена стратегія побудови книги переносить нас у пісенне минуле української церкви в Галичині й показує високий рівень тодішньої культури співу в церковному богословському просторі. Тому невипадково Володимир Пилипович говорить про загальну культуру підготовки Церкви до Ювілейного 1825 року (Святий рік), який проголосив святіший отець Лев XII у буллі «Quod hoc ineunte saeculo» від 27 травня 1824 року. Співаник Михайла Левицького відповідає на запити римо-католицької церкви, оскільки у ньому переважна частина піснеспівів записана польською мовою. Українська церква в Галичині, беручи участь в Ювілейному році, могла скористатися досвідом польського римо-католицького костелу. Михайло Левицький, можливо, переписав польський пісенник, створений до цієї дати, і тільки додав до нього кілька українських піснеспівів. Нагадаймо: тодішні українські єпархії Галичини від 1772 року входили до складу Австрійської монархії (пізніша Австро-Угорщина), де офіційною релігією був австрійський римо-католицизм в його латинському обряді. Натомість українська церква в Галичині мала свою власну богословську культуру, висловлену в церковно-слов'янській мові. Ця мова ще в середні віки була українізована не тільки у вимові, але піснеспівами, які додавалися до богослужінь. Цей фактор є частиною книжки Володимира Пилиповича «Пісні святого Ювілею».

Усвідомлюючи важливість видання, упорядкованого Володимиром Пилиповичем, можна констатувати, що воно буде цінною знахідкою для наукового вивчення музичних творів, які тоді, в Ювілейному році, Церква запропонувала до богослужінь і святкових відправ. Невипадково пісеннику характерно, як пише дослідник, «особливе почитання Богородиці», тобто звернено увагу на піснеспіви до Марії, поширені в українській церкві, зокрема до чудотворних ікон.

Видання пісенника повертає читачеві тексти рукописної пам'ятки у вигляді книжки, оцифрованої для потреб друку і оформленої за науковими парадигмами. Це засвідчує вступне слово Володимира Пилиповича, де знаходимо аналіз пісенної пам'ятки з Улюча на тлі епохи та її церковний історичний вміст.

Привертає увагу професійне оформлення книги та її дбайливе наукове опрацювання. Упорядник широко використовує історичні джерела і фахову наукову літературу. Отже, пам'ятка, якою є «Співаник Михайла Левицького», отримує нову пізнавальну цінність і водночас говорить про історію розвитку церковного співу початку XIX століття в Перемиській українській греко-католицькій єпархії. ●

eprasa.pl e33037b244

Передплата «Нашого слова» на 2026 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**145,00** зл	**290,00** зл	**580,00** зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**155,00** зл	**310,00** зл	**620,00** зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
550,00 зл	**1100,00** зл
130,00 євро	**260,00** євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
580,00 зл	**1160,00** зл
200,00 дол КАНАД.	**400,00** дол КАНАД.

США

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
580,00 зл	**1160,00** зл
140,00 дол США	**280,00** дол США

Фонд «Український дім» у Перемишлі заохочує пожертвувати 1,5% вашого податку на користь Народного дому в Перемишлі

Чому це варто робити? Народний дім у Перемишлі – це унікальне місце, де ми приймаємо багато цінних культурних, освітніх та діалогових ініціатив. Майстер-класи для дітей та дорослих, кінофестивалі, концерти, літературний фестиваль, зустрічі з непересічними особистостями. Є теж бібліотека.
Ми постійно підтримуємо Україну. Народний дім – це також гарна історична кам'яниця, яку ми маємо намір повністю відремонтувати. Ми прагнемо зміцнювати польсько-українські відносини.

Domu Ukraińskiego w Przemyślu
Nr KRS: 0000655041

З глибоким сумом повідомляємо, що 7 грудня 2025 року на 72-му році життя померла

бл.пам. Ярослава Головід
уродженка села Торки.

Покійна була міцно зв'язана з рідною українською традицією, мовою та Греко-католицькою церквою.
В нашій пам'яті залишиться як доброзичлива, відкрита, сімейна, життєрадісна та цікава світу людина.
Висловлюємо щиру подяку всім, хто провів Покійну в останню дорогу. Дякуємо перш за все за похоронну відправу отцю Михайлу Іванців та отцю Павлу Почекайлу.
Хай чужа валецька земля буде Тобі пухом.

Родина

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10 / +48 661-420-649, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1400 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl e33037b244

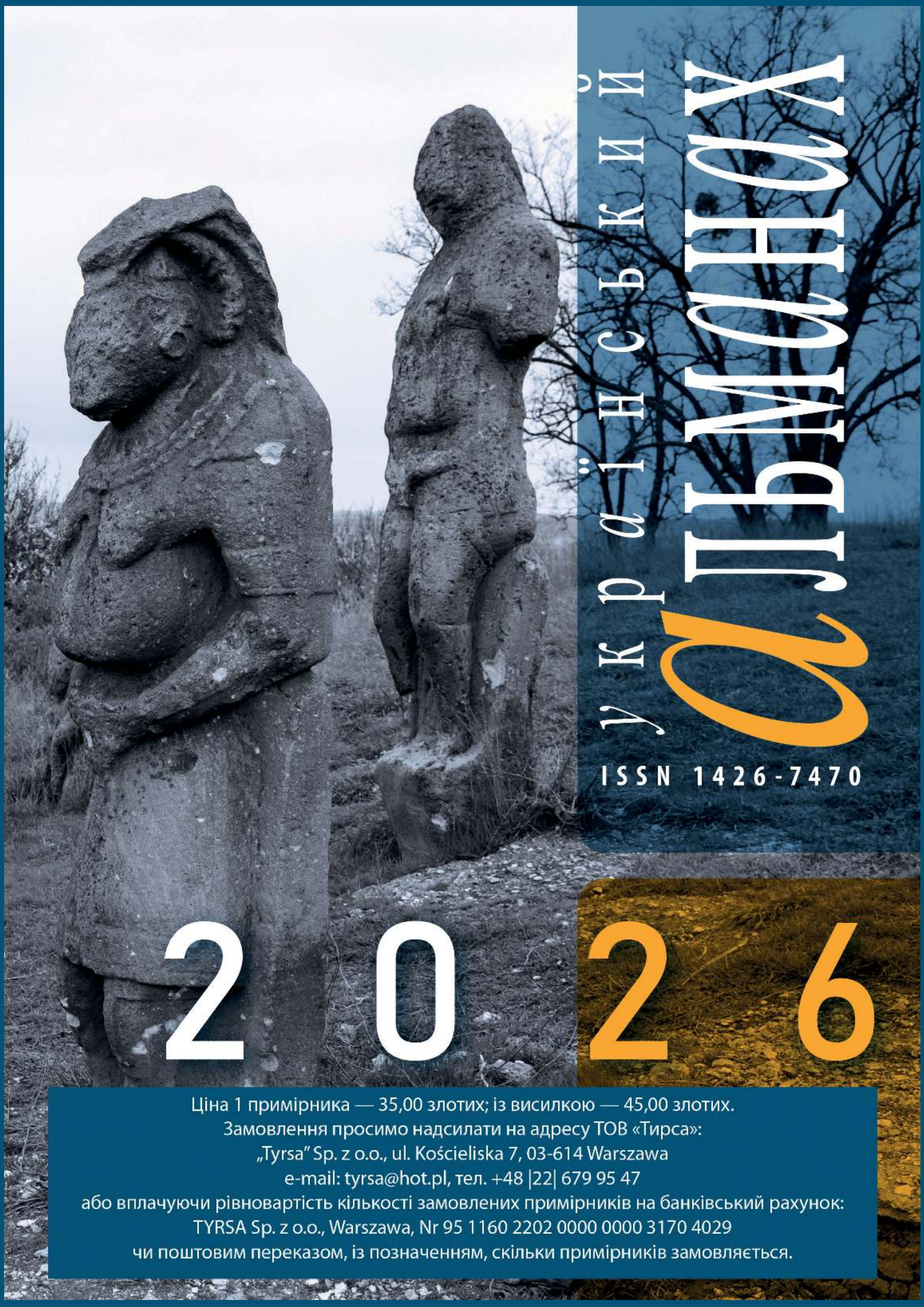

Ціна 1 примірника — 35,00 злотих; із висилкою — 45,00 злотих.
Замовлення просимо надсилати на адресу ТОВ «Тирса»:
„Tyrsa" Sp. z o.o., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa
e-mail: tyrsa@hot.pl, тел. +48 |22| 679 95 47
або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок:
TYRSA Sp. z o.o., Warszawa, Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029
чи поштовим переказом, із позначенням, скільки примірників замовляється.

eprasa.pl e33037b244